

Universitätsbibliothek Wuppertal

Danielis Chamieri Delphinatis Panstratiæ Catholicæ, sive Controversiarvm De Religione Adversvs Pontificios Corpvs.

Tomis quatuor distributum. : cum indicibvs necessariis.

De Deo Et Dei Cvltv

Chamier, Daniel

Frankfurt, 1627

Liber decimusseptimus, De antichristo

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-914](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-914)

capite de pedibus eius suscipi, tam Papam pedes eam coronam percute...

VI. Neque id satis. Nam cogitur Imperator Papae ad cenam eunti ascribitur solenne conuiuium...

VII. Neque is tamen vltimus deiectionis gradus. In processione cum eo Papam peruenit, ubi in equum ascensus est...

VIII. Reperamus summam. Papa est maior Imperatore. Ergo Imperatoris nomen non praeponendum nomini Papae...

pa Vassalli. Idem Papam debent adorare flexo genu in tertiam usque; debent eius pedes osculo venerari...

IX. Hem! quam mutatus ab illo qui fuerat? Nam illum sane oportet hospitem esse in historia Ecclesiastica...

X. Et sane consentiunt Historia in confirmatione Pontificum electorum eiusque initium Onufrius...

XI. Et tamen inuenitur eiusdem confirmationis usus in Imperatoribus Germanis. Krantzius Metropolis lib. 2. c. 29...

XII. Quid quod fidelitatis sacramentum Imperatoribus. Papa praestiterunt? Vignerius in Epitome historiae Ecclesiasticae...

FINIS LIBRI DECIMI SEXTI.

LIBER DECIMVS SEPTIMVS. DE ANTICHRISTO.

Caput Primum.

AN ANTICHRISTVS SIT INDIVIDVVS.

Vam de Antichristo disputationem Bellarminus partitur in nouem capita. De nomine: De vno homine...

non esse igitur Romanum Pontificem, quum hic non sit vnicus, & indiuiduus homo...

III. Primum argumentum. ex quinto Ioannis, Ego veni in nomine Patris mei, & non recepistis me...

II. Secundum caput, est de vno homine. Status est: Vtrum Antichristus sit vnus homo singularis...

XVII. Hæc ille, & quidem longe prolixius. Sed vide, & mirare... XVII. Hæc ille, & quidem longe prolixius. Sed vide, & mirare...

XVIII. Verum has tres condiciones in hac materia concurrere: hoc vero maluit sumere quam demonstrare Ferrarius... XVIII. Verum has tres condiciones in hac materia concurrere: hoc vero maluit sumere...

XIX. Cum igitur hæc frustra sint omnia, quid iam superest? Nimirum Stapletonus palmam feret: cuius audire ex tripode oraculum... XIX. Cum igitur hæc frustra sint omnia, quid iam superest? Nimirum Stapletonus palmam feret...

XX. Tacento ergo reliqui... XX. Tacento ergo reliqui... XX. Tacento ergo reliqui...

XXI. Hæc cum ita sint, concludimus, & Paulum merito vsum esse articulo: & non significasse tamen individuum hominem futurum Antichristum... XXI. Hæc cum ita sint, concludimus, & Paulum merito vsum esse articulo: & non significasse...

XXII. Tertium argumentum ex 7. Danielis, & 11. & 12. ubi sermo est de Antichristo, testibus Hieronymo, Theodoro, Irenæo, Augustino, Caluino, Magdeburgensibus, Beza. Vocatur autem, non vnum regnum, sed vnus quidam Rex. Adde, quod ea prophetia sit de Antichristo, sub figura Antiochi, testibus Caluino, Cypriano, Hieronymo, Sed Antiochus Illustris certa quædam, & singularis persona fuit: Igitur & Antichristus, Similis locus Apocalypsis decimo tertio: & decimo septimo.

XXIII. Respondeo, primo, nominari vnum Regem, quomodo & reliquas Monarchias: in quibus tamen certum est, non regnasse vnum numero hominem. Bellarminum a. qui paulo ante miratus est a nobis, quos dicit articulare linguarum peritiam, non animaduersam vim articuli: non est quod miremur deceptum à sua Latina versione, cum qua & solens, & libens errat non vidisse quatuor Monarchias appellari quatuor Reges. Nam qui Chaldaice sunt, מלכות מלכות, Græce leguntur, τρισωμεις βασιλεις, Latine, quatuor regna: qui sunt quatuor Reges. Non tamen male regna, ad sentum: sed male Bellarmin. auceps syllabarum, ex Rege, individuum concludit. De Antiochi figura, negatur consequentia: etiamsi epim figura Antichristi vnus est Antiochus: tamen non potest concludi, Antichristum vnicum esse hominem. Nam & Reges quatuor Monarchiarum, singula bestia, singularum significabant: qui tamen non fuerunt singuli. Et cur ab vnitare figuræ, ad vnitatem figurati potius concludas, quam à multitudine, ad multitudinem: vt, quia plurimi agni Paschales fuerunt: ideo multos Christos abis figuratos contendamus: Nugæ.

XXIV. Quartum argumentum apud Sanderum, & Salmeronem: quia Apocal. 17. exprimitur numerus, quo constabit nomen bestie. At nomina propria, non nisi certis hominibus, & personis induntur.

XXV. Quid vero, aut quo sensu nomen proprium appellatur? An quomodo Platonem, Socratem, Ciceronem? reliqua quibus solemus, nihil nisi individua significare? At eiusmodi nomen, nullum Io. nominavit. Dixit enim Nomen bestie: Numerum nominis eius. Quis hoc dedit siue Salmeroni, siue Sanderi, vt ex nomine Bestie: nomen faciant individui alicuius? Non sic Irenæus, qui Latinum putauit id fore: nomen non vnus hominis: sed eius populi, penes quem erat summa rerum. Quod si nomen proprium, non aliter appellant, quam vt id significant, quod proprie vni cuiusdam rei significandæ tribuitur: tum vero consequentia est ridicula. Nam ea notione Galilus nomen est proprium, & Papa: & infinita alia: nec tamen, nullus est Galilus præter vnum hominem: nec Papa nullus, præter Gregorium septimum. De numero nominis alias.

XXVI. Quintum argumentum: Antichristus est ovis in grege doli. Ergo vni eius vir. Probatur consequentia, quia Christus sic appellauit Iudam vnicum virum, Io. 17. Et nemo ex iis perit nisi filius ille perditionis.

XXVII. Respondeo. Negatur consequentia: eam ipsam ob causam, quia Christus sic appellauit Iudam, est enim id argumentum: eo vocabulo comprehendendi multos homines. Sic, quia & de Aarone, & de Eleazare & de Caia-

pha, & de Anna, in vsu erat ovis in grege doli, necesse fuit hoc ipso nomine, non significari vnum individuum. Sed tantum dici de multis individuis: etsi non de omnibus.

XXVIII. Sextum argumentum: Ioan. manifeste distinguit hunc Antichristum, ab aliis promiscuis Antichristis, & Pseudoprophetis, tanquam vnum individuum. Sed hoc simpliciter negatur. Nam quod subiicit Ferrarius: Sicut Christus distinctus ab aliis Regibus & Prophetis vnus fuit: sic vnicum futurum Antichristum: puerile est & nugatorium. Nam omnia singularia, distinguuntur quidem inter se: sed non quæcunque distinguuntur, sunt individua. Itaque fallit οὗτος οὐ συνεισθηκός qui dicit, Christus distinctus ab aliis est vnus: ergo οὗτος οὐ συνεισθηκός apud Iudæos, distinctus à reliquis, est vnus. Ergo Rex Gallie, distinctus à regibus Hispanie, Anglie, Daniæ, est vnus.

XXIX. Septimum argumentum: Si Antichristus esset successiue vnus, ergo non posset efferri supra quicquid dicitur Deus. Ratio consequentiæ prior: quia non posset efferri supra prædecessores suos sibi æquales. Altera, quia cum constaret obnoxius esse morti, non posset vniuersus orbis ei deferre honores diuinos.

XXX. Respondeo negari consequentiam. Quæ enim maior vis est in morte, quam in natiuitate? Aut in perpetuis vitæ necessitatibus? Testabatur sibi olim Alexander constare se hominem esse, & mortalem, duob. experimentis, somno, & coitu: & tamen audiuit filius Iouis, etiam post mortem, diuinis cultus honoribus? Quid? Romani poterantne ipsius mortis experimento abhorretere suorum Imperatorum δολοφονία, & speret aliquis vlla posse ratione cohiberi τὴν εὐσεβείαν τῆς πόλεως, his Antichristi temporibus? Quamquam detorqueatur etiam illud efferre se supra Deum: de quo alias.

XXXI. At non posset efferre se supra æquales suos. Nugæ. Sic non confiderantur singula capita Antichristorum: de quibus id nusquam dictum, sed de tota ipsa Antichristi successione. Sic Romani ipsi Episcopi decreuerunt, vnum esse nomen in mundo, Papam: nec tamen singulorum Paparum vnicum nomen est: sed omnium.

XXXII. Octauum argumentum: Si Antichristus esset vnum regnum: Ergo non oēs alii, aliis succedentes, essent æqualiter Antichristi. At hoc absurdum. Ergo illud. Probatur consequentia: quia non essent omnes æqualiter scelerati: nec posset fieri, vt non aliqui in tanto numero essent electi. Rursus, Si Antichristus esset vnum regnum: ergo essent multi Antichristi. Ratio consequentiæ, quia in Schismatibus, multi fuerunt contententes de Papatu. Tertio, Ergo aliquando nullus esset Antichristus: quia interdum vacat sedes.

XXXIII. Respondeo, in his omnibus negari consequentiam. Non possunt enim alii aliis minus esse Antichristi: quandoquidem in omnibus eadem definitio Antichristi. At non sunt æqualiter omnes scelerati. Respondeo id intelligendum de sceleribus, quatenus actiones sunt individuum: sed inde nulla consequentia. Quomodo in Regibus Gallie, etsi alij aliis fuerunt fortiores: tamen alij aliis non tuerunt minus Reges. Et mirer ego hoc si sit in capto difficile: qui etsi non possint negare Papas esse alios aliis nequiores: tamen omnes appellant Sanctissimos: & rationem reddunt, quia is titulus sit dignitatis. Fieri posse vt in serie Antichristiana sit aliquis de numero electorum ad salutem, ne verisimile quidem est, quandoquidem Antichristus, est filius perditionis. Nego propter Schismata multos simul fieri Antichristos: ratio gemina. Prior, quia non propterea multiplicatur status Antichristi: sed in eo duntaxat statu, multi contendunt de summo gradu. Altera, quia ne ipsi quidem Papistæ omnes in Schismate agnoscent esse Papas: Hoc constat cum aliunde, tum ex Annalibus Baronii. Negatur etiam nullum esse Antichristum, vacante sede: quia sedes ipsa, est Antichristus: id est, status ille, cui sedes illa præest: Nam neque ipsi Papistæ, suam tum Ecclesiam concedunt esse ἀντιχριστῶν.

XXXIV. Novum argumentum: Si Circumstantiæ Antichristum omnes simul constituunt: non singulari seorsim: Ergo Antichristus est vnus vir. At prius verum: Ergo posterius. Probatur consequentia: quia alioquin, non esset vnus quilibet Antichristus: quandoquidem in eum non concurrerent omnes circumstantiæ. Exempli gratia non oēs essent manifestati à Luthero: non omnes confecti spiritu oris Dei: non omnes destructi aduentu Christi.

XXXV. Respondeo: primo omnes quidem circumstantias concurrere in Antichristum: sed non omnes tamen constituere Antichristum, Nam quæ constituunt Antichristum, eas necesse est inesse, non tantum singulis individuis: sed etiam singulis eorum individuum momentis: quomodo quæ constituunt hominem, ea oportet reperiri in Socrate vno: sed nec tantum in vno Socrate: sed etiam in eodem Socrate semper, ab eius primo existendi momento, ad vsq. vltimū: alias, aliquando esset, cum non esset Socrates, homo. At quæcunq. homini sunt propria, ea non necesse est semper inesse Socrati: vt in corpore dentes, & barbam, & canos: in anima vsum liberi arbitrii. Similiter in Antichristo, quæcunq. Antichristum constituunt: ita vt si ne vnus non sit Antichristus, ea oportet esse in eo, ab ipso statim initio, cum cepit esse Antichristus. Atqui in circumstantiis Antichristi, quas descripsit Scriptura, quædam sunt, quæ non possunt in hoc ordine censeri: exempli gratia, manifestatio, & ruina. Oportet enim esse Antichristum, antequam manifestetur: antequam, aut conficiatur, aut destruat.

XXXVI. Hoc cum ita sit, manifesta est argumenti futilitas. Nam etsi Hildebrandus non fuerit à Luthero iudicatus, tanquam esset Antichristus: non poterit potenter conuictus Verbo Dei: tamen non minus fuit Antichristus. Sic, etsi qui hodie sedent in eo impietatis throno, non sint destructi ab illo illustri aduentu Christi, tamē non propterea non sunt, homo ille perditionis.

XXXVII. Decimum argumentum: In longa serie multorum sibi succedentium alij aliis sunt meliores. At Antichristus nunquam melior esse potest. Ergo Antichristus non est series sibi succedentium. Probatur maior: quia sæpe, & vt plurimum quæ ab initio tyrannis fuit, iustitia temperari potest. Sic Cyrus feruus & vnctus Dei, etsi successerit iis à quibus Ierusalem fuerat in cineres redacta. Sic Constantinus Domitianorum, Neronumq. arma conuertit in protectionem Christianitatis. Probatur assumptum. Quia Antichristus æque damnatus est cum diabolo. At hoc non posset, si non æque omnes scelerati: nisi forte, Deus alium pro alio damnet.

XXXVIII. Respondeo, ex antecedente contingente non posse educi conclusionem.

tabant. Illi enim ad literam de Helia: qui tamen de Ioanne debebant...

XIX. Quod ad reliquos attinet, fateor non paucos sentire, Eliam & Enochum, qui in caelis vitam nunc degant in corpore...

XX. Quamquam quod Aretas dixit, οὐδὲν φέρει φοινῶν τῆ κεκλησίᾳ... perperam Bellarminus interpretatur...

XXI. Superest ratio Bellarmini, Nisi id concedatur, non potest reddi ratio, cur isti duo rapti sint, ante mortem...

XXII. Atqui vivere in caelestibus Henochum & Heliam, & vivere in corpore, vivere in carne, Catholici non dubitant...

CAP. VI. De persecutione Antichristiana.

I. Quartum argumentum à persecutione, quam suscitaturus est Antichristus: Hanc fore gravissimam & notissimam...

II. Notissimam & manifestissimam ex Augustini c. 11. lib. 20. de Civitate Dei, & Apocal. 20. & ceteris...

III. De cessatione publicarum ceremoniarum propter atrocitatem persecutionis, scripsisse Danielem c. 12. A tempore quom ablatum fuerit iugo sa-

crificium dies mille ducenti nonaginta. Vbi omnium consensu loquitur de tempore Antichristi, & exponunt Irenaeus, Hieronymus, Theodoretus, Hippolytus, Primasius, Antichristum inter dicturum omnem divinum cultum...

IV. Respondeo, primo ad locos citatos; deinde ad argumentum. Ille ex Matth. 24. non pertinet ad Antichristum. Primo, quia Antichristi persecutio futura est postrema, ipsis consentibus Papistis...

V. Locus 2. Apocalypsis longe difficillimus est, Describitur n. Satanas ligatus in aenos mille, ut postea solueretur ad tempus breue. Deinde inquit Ioannes, vidi sedes, & sederunt super eas, & iudicium datum est eis...

VI. Locus etiam Danielis, ad literam si sumatur, valde alienus est ab Antichristo: est enim prophetia de Antiocho Epiphane, & Ecclesialudaeorum...

VII. Nunc ad argumentum. Concedimus persecutionem sub Antichristo praedici & vehementissimam, & manifestissimam. Sed nihil huiusmodi accidisse, constanter negamus...

VIII. At, quae comparatio (inquit Bellarminus) eum persecutione Neronis: & dissimilitudine dvob. concipit capitib. Primum caput, Numerus: Nā pro vno qui cōbūritur, mille olim Christiani interficiebantur...

IX. Respondeo: nullam se vera comparisonem esse, inter Ethnicorū persecutiones, & Papisticas: Nam has illis esse longe superiores. Primo n. Ethnicæ erant tantum corporales: at hæc vexant in primis animas...

X. At numerus impat. Falsum. Septendecim millia vno die martyrum olim fuisse sub Diocletiano cæsa retulit, tanquam aliquid magnum. At nostro tempore in Gallia vna. Nam illa septendecim millia fuere ex vniuerso Imperio Romano...

administrantis nomine Regio, apophthegma, paucis annis à se per carnificem perempta animarum millia triginta sex.

XI. Saltem supplicia olim duriora. Et hoc itidem falsum. Ethnicorum vltatissima supplicia, cruces, gladius, lapicidina, catasta. At Papistæ à crucibus abstinere illi quidem: sed ignes adhibere: gladios strinxerunt: trimes armare: Quid vnda dicam, & laqueos? Etiam viuentes fœminæ defossæ sunt: multi inedia consumpti. Quid carceris pœdorem loquar? Et sunt ista sane etiam Ethnicis communia. At certe lentos ignes Papistæ habuerunt eximios: quibus vix comparem nocturnas faces Ethnicorum. Et quo loco recentent Hispanicam Inquisitionem, cuius nomē solum vix audiri potest absque horrore? Denique, quid promiscuas cædes cenlemus? Vidit-ne vnquam antiquitas Christiani sanguinis riuos fluentes? At nostra videre tempora. Quod si hæc ipsa suis circumstantijs vestire velim, quis non toto corpore cohorresceret? Et Ethnici seueriores: duriores, crudeliores? Non fuere, non fuere.

XII. Acumen Sanderi. At Papa hæc non facit: sed ciuilis magistratus. Nam Ioannem Hus, & Hieronymum Pragensem, tum Papa, tum Conciliū brachio seculari tradidit. Et Papa vitæ ac necis potestatem non habet in eos, qui extra eius territorium degunt.

XIII. O scelus! non sequuntur tantum: sed etiam insultant. Sed, quid si Æsopicum tubicinem obijciam? Non intererat lanienæ Parisinæ Papa, at idem lætos ignes, eius lanienæ causa, vidit: lætos non Romæ tantum, sed etiam in Vaticano: & processioni interfuit. Ab eo que missus Fabius Ursinus Cardinalis legatus, qui Lugduni, Boidonum lanienæ antesignanum palam laudauit, & potestatis plenitudine gratis beaeficio impertuit: regique in ea laniena prudentiam, patientiam, animi magnitudinem, publicè & priuatim apud omnes, etiam cum verborum delectu cōmendauit. Quid plura? Hunc tam fedum, tam immanem casum Pontifex ipse in sacri sui magistratus auspicio maxime, inter prospera ducebat, teste Thuanio historiarum lib. 54. Hunc exules abstantia? Anno millesimo quingentesimo sexagesimo tertio, scimus non interfuisse bellis nostris ciuilibus: sed eundem scimus eadem bella pace composita, tam ægre tulisse, vt vix à rege nostro Anathemate feriendo abstinuerit: in prælatos Gallicos, & Nauarræam reginam ira exonerata. Et hunc negemus facere, quæ & facta gaudet, & infecta dolet? Præterea, quis nescit hæc omnia facta, sollicitantibus, hortantibusque Ecclesiasticis, quos vocant? Quis nescit Episcopos Auenionensem, Arelatensem, Aquesem, reliquos vicinos, & sapius contulasse, & tandem etiam pecunias suppeditasse, vt cædem Merindolensium, & Caprariensium promouerent? Quis nescit instigatum à Papa Carolum V. in Protestantem, etiã adiutum copijs Italis? Quas etiam ciuilibus nostris tumultibus interfuisse quis ignorat? Copias, inquam, missas à Papa? Et nihil horum facit Papa? Et nihil hæc crudelitatis ignominia ad eum pertinet?

XIV. Pergamus ad alia. Ad Antichristi persecutionem referunt cessationem cultus diuini. Nec ægre nobis faciunt, si modo verus cultus intelligatur. Nam omnem omnino cultum diuinum tollendum, vt neque vere, neque fide Deo colatur, neque ipsi, opinor, Papistæ contendant: neque nullus euincat. Dicimus ergo hoc ipsum contigisse, vt sub Papæ tyrannide verus Dei cultus cessarit. Nullum enim cultum Papa tolerat præter suum: totum constatum ex superstitione, & idololatria: quas nunquam Deus agnouit, aut approbavit. Itaque negamus in Papistica religione Deum vere coli. Et quia non colitur Deus nisi vere: Ergo negamus Deum coli. Et sanè, quis nõ nouit, maximam Romani cultus partem referri ad creaturas? Angelo s, putata, Sanctos, reliquias. Hic autem cultus vt vigeat, prohibent alios omnes. Imo non omnes. Nam Iudæi in medio Papatu libere blasphemant: sed solū eum, qui conformatus est ad Scripturæ præscriptū, primæque Ecclesiæ exemplum. Ita bellum in Germania motum à Carolo V. vt nullibi liceret Protestantibus sua sacra exercere. Ita in Belgio, Et in Gallia, quoties bellum indicebatur Catholicis, toties exterminata sacra conciones, sacraque preces. Et hodie, etiam compositis rebus, aliquot duntaxat locis libertas est: Lutetia, Lugduni, Tholosa, multisque alijs vrbibus, si vel Psalmus decantatus est, vel preces conceptæ, carceribus nihil certius. In Hispania, in Italia, quis locus est vero Dei cultus? Ergo hoc etiam argumento Papa est Antichristus.

XV. Verum duo huius cultus prohibiti præcipua capita obseruauerunt, Baptismi, & Eucharistiæ prohibitionem. Quanquam Bellarminus solam Eucharistiam notat. At Sanderus demonstratione 35. *Ad persecutionem Antichristi*, inquit, *hoc vel maxime pertinet, vt non patitur Baptismum Christi, vel paruulis, vel adultis administrari.* Vnde hoc habet? Quia Hippolytus putet, Antichristi sigillum tale fore, vt quilibet cogatur dicere, Nego Baptisma. Et Augustinus de Ciuitate Dei lib. 20. manifestissime significet, Antichristū omni studio curaturum, vt Baptismus Christi nullis omnino detur. At id non facit Papa: Ergo non est Antichristus.

XVI. Atqui Hippolytus autor est nihili: qui postquam magno hiatu pollicitus est se nulla mysteria à Daniele dicta celaturum eos, qui mente sana erunt præditi, metis diuinationibus, imo absurdissimis fabulis suos illos, lana mente præditos, scilicet, pascit ac delectat. Antichristum futurum ipsissimum Diabolum, & vt loquitur, in propria persona, assumpturum carnem ex Christi æmulatione, nasciturum ex virgine, quanquam falso: nimirum assumpta, non vera, sed phantastica carne. Futurum initio humanum, & religiosum, donec à Iudæis in regem eligatur, tum enim proditurum seipsum. Venturum non Henochum tantum & Heliam, sed etiam Ioannem Baptistam, & alia eiusmodi: quæ Margarinum subinde coegerunt ad marginem cautelas addere. Hos autores sane habeat Sanderus in delicijs, Catholicici irrideant. Et tamen hoc ipsum de sigillo, diuinando eloquitur, *At dicimus fortasse scripturam illius sigilli esse ap. o. i. p. a. id est, nego.* Et postea. *Nego creatorem cœli & terra: nego baptisma, nego adorationem à me Deo præstari solitam, tibi adharesco, in te credo.* Ita ex fortuita opinione, Sanderus nouit demonstrationes conficere. Neque Augustinus securius loquitur, *Potius est credendum quod tam fortes erunt & parentes pro baptizandis paruulis suis, & hi qui tunc primitus credituri sunt, vt illum fortem vincant etiam non ligatum.* Potius, inquit, credendum: ergo quum variæ proponerentur sententiæ, hæc ille potius elegit. Sed an ea demonstratio est? Quanquam ignoscendum bonis olim vitijs, qui longe remoti ab Antichristi temporibus, non poterant in rem ipsam digitum ferre: nec præuidebant immanem baptismi adulte-

rationem, quæ ipsum non tollit quidem, sed tamen adeo immutat, vt omnium minime in baptismo, baptismus appareat.

XVII. Sed in Eucharistiæ Sacrificio consentiunt omnes Papistæ, magnaque tragœdias excitant. Eucharistiam esse Sacrificium nouum Evangelij. Antichristum autem sublatum iuge sacrificium. Ergo sublatum Sacrificium Eucharistiæ. Nihil solidi. Certum est, Eucharistiam esse sacrificium Evangelij: at non propriè dictum, sed metaphoriè. Nam sacrificium externum propriè dictum, omnino nullum habent Christiani. Itaque non magis Eucharistia ab Antichristo extinguenda, quam alia partes diuini cultus. Imo verius Antichristum præcipue laboraturum in tollendo vero sacrificio Christiano, nimirum interno, quo ablato, quid sunt, aut quam vim habent externæ cæremoniæ? Deinde dico ab Papa sublatum esse Eucharisticum sacrificium. Quia funditus apud Papistas Eucharistiæ Sacramentum perijt: substituta in eius locum Missarum fœdissima nundinatione, quæ præter sola verba, nihil Eucharistiæ retinuit: Quæ de re alias, Deo dante, sumus disputaturi.

CAP. VII.

De duratione Antichristi.

I. Sequuntur argumenta quintum, & sextum, quorum, quum sit vnum, Sidemque fundamentum, duratio Antichristi, vna etiam eademque fidentia debet dealbari. Supponitur ergo primo, Antichristū regnaturū duntaxat annos tres cum dimidio. Secundo, statim post eos tres annos, pauculis interiectis diebus, Christū venturum ad iudicium, atque ita futuram mundi consummationem. At Papam regnasse iam annos mille sexcentos, atque eo amplius. Necdum tamen venisse sæculi consummationem. Ergo Papam concludunt non esse Antichristum.

II. Primum colligitur ex 7. & 12. Danielis, & Apocalypsis 12. vbi legitur duraturum Antichristi regnum per tempus, & tempora, & dimidium temporis, id est, annum, duos annos, & semi annum, siue menses quadraginta duos, siue dies mille ducentos sexaginta. Deinde probant ex Patribus quorum eadem communis sententia. Et quia Apocalypsis duodecimo, & vigesimo, dicitur Antichristi soluti tempus fore breuissimum. Et quia, nisi illa persecutio esset breuissima, multi perirent, qui non sunt perituri, teste Augustino, & Gregorio. Et quia, Christus tribus annis duntaxat cum dimidio prædicauit: ergo decet non diutius Antichristum negare.

III. Secundum vero inde concludunt, quia aduentus Antichristi futurus sit paulo ante finem mundi. Et quia Daniel capite septimo dicitur, post Antichristum, statim futurum iudicium: item que Apocalypsis vigesimo, Item Marthæ 24. *Prædicabitur Euangelium in vniuerso mundo, & tunc erit consummatio.* Item, *Statim post tribulationem illorum dierum sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & tunc apparebit signum Filij hominis.* Secundo secundum ad Thessalonicent. *Tunc reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui:* Et 2. primæ Ioannis, *Filioli, nouissima hora est, & sicut audistis, quia Antichristus venit: & nunc Antichristi multi facti sunt: vnde scimus quia nouissima hora est.* Denique id ipsum probant ex communi consensu Patrum.

IV. Respondeo primum de Papæ duratione sumi falsum. Non enim regnauit Episcopus Romanus annos mille sexcentos. Nam sic regnasset iam inde ab initio Christianitatis, quod est falsissimum: quum vniuersalis Episcopus inter Christianos nullus auditus sit, multis post Christum seculis: quæ de re multa disputata sunt in præcedentibus libris. Sed ita solent Papistæ sumere pro certis, quæ sunt maxime controuersa? Sic libet in reseria nugas agere: imo sic libet in religionis negotio orbi illudere.

V. De Antichristo, respondeo nihil certius esse, quam eum abolendum illustri Christi aduentu. Docet enim Paulus, *Quem, inquit, Dominus conficiet spiritu oris sui, & illustri aduentu suo abolent.* Quibus verbis putamus duos gradus distinguere destructionis Antichristi: nimirum inchoatæ, & perfectæ. Hæc tum erit demum, quum Dominus illustris apparebit, nempe secundo, & ad orbem vniuersum iudicandum. Illa autem hanc præcedet, quum verbo eius, id est spiritu oris, ita conficietur Antichristus, vt sentire incipiat vim illam infinitam eius, à quo tandem abolendus est. Itaque sergio gaudemus, quum non nos istis tantum temporibus, concessum à Deo est, vim illius spiritus videre: sed etiam nobis concessum illius esse spiritus administris. Quis enim non videt, quantam Papæ plagam inflixerit verbū Dei prædicatum? Quot gentes ab eo se subduxerint: quam alia discessionē meditentur? Denique quis non videt, nusquam Papæ suam autoritatem constare, nisi mera defensionem tyrannide? Nam quantumuis laborent prædicationibus, confessionibus, hęc miraculis, tum alij, tū omnium maxime Iesuitæ, tamen in Hispania, in Italia: quæ totæ prouinciæ residuæ sunt *non paruis, nisi horrore Inquisitionis obstaret, iam pridem omnes verā profiterentur religionem.* Et timentur tamen ne ipsam quidem Inquisitionem obstare, quominus multi & anhelent ad Euangelium, & minentur aliquid non satis gratum Pontifici. Tu inceptisti, Domine, opus tuum, tu perfice. Et tuos exaudi, tam ardentem optantes postremum illum diem, quando quidem fere perijt Romanum Imperium, & reuelatus est Antichristus, quam olim vehementer precabantur pro mora finis, vt & diuissimum esset Imperium Romanum, & serio veniret Antichristus, *Nā 1270. Kueis 1270.*

VI. Sed de temporibus vel potius temporum calculo, respondemus, non esse nostrum nosse tempora, & repetimus, quod iam diximus. Prophetias ante euentum esse obscurissimas, neque a quoquam intelligi, nisi propheta, hoc est, per reuelationem extraordinariam. Itaque quum Antichristi finis nouum venerit, ideo que propheta de eius duratione nondū sit impleta: nihil mirum, si annorum computatio nondum sit perspicua: remaneantque in eo argumento gryphi, quibus soluendis non Oedipopus sit, sed Daniele, sed Euangelista Ioanne. Exspectet potius Ecclesia, possidens animum suum in patientia, donec, simpliciter omnibus, patefiant quæ nunc ignorantur. Et discant Papistæ se neque Prophetas esse, neque filios prophe-

IX. At hæc nihil obstant ratiuncula. Nam ad primam & secundam, facile respondemus, non tam moueri debere quemquam autoritate coniecturæ Irenæi, quam re ipsa. Rursus ad secundam, fuisse illam quidem olim coniecturam, at nunc certum argumentum: nam etsi Latini non regnent amplius, tamen olim regnarunt, & regnarunt, quo tempore Ioanni hæc reuelabantur. Itaque, quomodo dixit Antichristum scissurum in vrbe quæ & sita erat super septem montibus, & longe lateque imperabat, Romanam significans, quæ tamen hodie non regnat, neque est super septem montibus: ita potest regnum Latinum designari ex veteri amplitudine. Deinde, quid si nullo apud nos loco sit Irenæi coniectura? Neque enim necesse est nomen Antichristi sumi ab aliquo regno, quod ille inuadat: nec id Ioannes significauit. Ad tertiam: nimirum ignorauit Bellarminus quartam vocalem, quæ erat longa, & à Latina pronuntiata sono gemino, & à Græcis representata per *ei*, diphthongum. Νειλ, & Δείδι, & multa alia. Aggredere de re Lipsius in libro de pronuntiatione linguæ Latinæ. Quarta autem futilis est, quando quidem proprium vnus indiuidui nomen, iam exhibitum sit: & constet commune, Latini, Romanum sibi vindicasse: regnat enim in Ecclesia Latina duntaxat: nihil obtinens autoritatis in Græcam, aut Syriacam.

X. De caractere facilius quæstio. Ex textu, inquit, habemus characterem vnum futurum, non multos. Ratio, quia Scriptura loquitur in numero singulari. Secundo, character illè omnibus communis erit in Antichristi regno. Tertio, character erit eiusmodi, vt sine discrimine in manu dextera, vel in fronte geri possit. Quarto, nemo permittetur emere, & vendere, nisi characterem habeat, aut nomen, aut nominis numerum. At Papa nullum eiusmodi characterem habet. Ergo, non est Antichristus.

XI. Respondeo, in primo sumi falsum: nihil enim esse in verbis Ioannis quod cogat intelligere vnicum signum. Nec ratio concludit, loquitur in singulari: ergo vnum intelligit. Imo ne hæc quidem, loquitur de caractere in singulari, æquè ac de nomine: Ergo vt vnum erit nomen proprium sic vnus character. Nam nec consequentia est necessaria. Etenim ipsi Papistæ, etsi videant vnam bestiam, & vnam mulierem insidentem, tamen nõ concludunt per vnam bestiam, vnum hominem indiuiduum significari, vt per vnam mulierem. Et falsum sumitur de nomine proprio, vt diximus: Et sane etsi varios characteres Antichristi dicamus, nihil est in tota Ioannis prophetia, quod contradicat. Haberi autem characteres varios, pro variis hominum ordinibus, qui habet absurdi? Nam & nostris Regibus vsus est. Habent suum characterem Consiliarij Parliamenti: suum item præfecti ærario: suum rursus Equites, quos ordines appellant: suam item vulgus militum. Et hæc tamen singula, sunt characteres regij. Et huc facit, quod ita scriptum, *δύο ὄντα αὐτῆς χεῖρας*, non autem *τὸ χεῖρας*. Itaque intelligitur dandus aliquis character indefinitè, non autem definitè vnus. Nam quod postea, *εἰ μὴ ὀτρυντὸ χεῖρας*, cum articulo, nihil vrget id eam sit, quia ante id charagma erat nominatum: itaque explicandum, *nisi qui habeat illud charagma*. vt Matth. 22. *ὁ βασιλεὺς*, dicitur, qui ante *βασιλεὺς* indefinitè: vt alias obseruauimus.

XII. In secundo, antequam quicquam concludatur, probandum erit frontem & manum ad literam dici, & non allegoricè. At Haimo, *Quid autem per dexteram manum reproborum intelligitur, nisi operatio illorum? Et quid per frontem, nisi fides exprimitur? Habent ergo characterem in dextra manu & in frontibus suis, quia ubi debuerunt habere pura opera virtutum & fidei, ibi inueniuntur macula criminis deturpati. In manu habent Iudæi eius characterem, quia opera Diaboli faciunt: in fronte, quia in eum credunt. Primarius, in manu significat opera: in dextra simulationem veri, in fronte fidei professionem. Nec alieni sunt Andreas Casariensis, & Aretas, & Ansbertus.*

XIII. Iam vero nullum esse Papistis eiusmodi characterem, falso sumitur: habet enim omnes propriam notam, ipsam papisticam perfidiam, tum in fronte per professionem publicam: tum in dextra per operationem. Nam & publicè profitentur verbis se esse papistas, & re ipsa exercent omnes partes eius perfidie. Et hæc nota omnibus communis est, tum magnis, tum diuitibus, tum pauperibus, tum liberis, tum seruis.

XIV. Nam, quod excipit ista signa esse ab initio in Ecclesia Christiana, falsum est. Romana Ecclesia adhærere, inquit, signum fuit, & character hominis vere Catholici. Respondeo, verum esse *κατὰ τὴν*, vt alias exposuimus: nimirum, sicut & alijs per orbem Christianum Catholicis Ecclesijs adhærere, signum erat catholici. Itaque Augustinus Epistola 162. Romana addit ceteras terras *Quis se videret, & Romana Ecclesia, in qua semper Apostolica cathedra viguit principatus, & ceteris terris, vnde Euangelium ad ipsam Africam venit, per communicatorias literas esse coniunctum*. Et hunc locum Bellarminus citabat. At hodie longe aliter: itaque Catholici se quæ nominant, statim cognominant Romanos, quod olim nunquam factum. Nam, quod citat ex Victore Vicensi, *Siperemeris eum gladio, incipient Romani eum martyrem predicare*: dictum est Adriani, non autem vllius Catholici. Et Ariani quidem cum Romano Imperio bellum gerentis, quod tum erat Catholicum: proindeque Catholicos appellantis Romanos, non ob religionem, sed ob partes, ideoque ratione politica.

XV. At emunt, & vendunt in ditione Romani Pontificis, multi Iudæi qui nullum characterem habent Papæ. Imo, inquam, ad literam impletum est illud, de prohibitione emptionum, venditionumque. Nam neque Iudæis permittitur patrimonium vllum acquirere: sed tantum mobilia quædam. Quamquam Antichristi nulla persequutio prædicta est in Iudæos: sed duntaxat in Christianos. Deinde in Catholicos longe omnem ferocitatem excedit crudelitas. Quis enim nescit in ijs regionibus, in quibus Inquisitio regnat, id est, neruus Papæ, nullum omnino aditum patere Catholicis? In reliquis autem, si quid super sit libertatis, id inuito esse Papa, eiusque affectis: Et quis non audiuit prescripta eorum, non bona tantum, sed etiam corpora? Scilicet hæc libertas appellari potest emendi, vendendique.

I. De gente & generatione Antichristi multa multi. Eas sententias Bellarminus distinguit in tres ordines: primum assignans erroneis: secundum verisimilibus: tertium certis. Et noncas quatuor enumerat. Prima est, Antichristum nasciturum ex virgine, instar Christi. Ita docere autorem opusculi de Antichristo; inter Augustini opera. Id absurdum credo emollium ab Hippolyto, qui dixit falso nasciturum ex virgine: sic enim lego in editione Bibliothecæ Sanctorum Patrum: quamquam Bellarminus videtur legisse, falsa ex virgine Altera: Antichristum docet esse ipsum Diabolum. Ita sensisse Hippolytum illum eundem: cuius exstat infulsissima oratio de consummatione mundi. Tertia, eum Diabolum futurum incarnatū, quam sententiam à præcedente cur disceuerit, non assequor: neque adhuc ququam videram, qui discerneret. Ille Hippolytus fabulatur, incarnandum *ὁ δὲ ἄγιος*, opinione tantū. Quartam Nerone ipsum asseruisse esse Antichristum, & adhuc viuere, feruarique occulte eodem ætatis vigore, quo erat, quum putatus est occidi. Sed hos errores, quia ipse damnat Bellarminus, nobis indicasse satis sit.

II. Ad verisimilitudines transeamus, Duas Bellarminus numerat. Primam, Antichristum nasciturum ex muliere fornicaria: non autem ex legitimo matrimonio. Damascen. lib. 4. c. 28. Et nonnulli ita exceperunt, vt adderent nasciturum ex coitu Monachi, & Monachæ. Sed hæc recte Bellarminus negat ex Scripturis ostendi: id eoque incertam. Adde etiam refutari ex eo, quod certum sit Antichristum non futurum vnum hominem indiuiduum, vt alias docuimus.

III. Altera habet, Antichristum nasciturum ex tribu Dan. Et ita multi olim veteres sibi persuaferunt. Laudatissimi quidem Irenæus, Ambrosius, Augustinus, Prosper, Theodoretus, Inferiores, Gregorius, Beda, Rupertus Aretas, Richardus, Anselmus, alij. Sanderus hinc construit demonstrationem suam octauam. Scioppius etiam pro indubitato ponit. Bellarminus valde probabile dicit: & tantum, propter tantorum Patrum autoritatem, ostendit tamen locos Scripturæ, qui in eum sensum citantur, manifestè torqueri.

IV. Deniq; igitur vertit se ad duo quædam axiomata certissima: vnum Antichristum præcipuè propter Iudæos venturum, & ab eis tanquam Messiam recipiendum. Alterum, ex Gente Iudæorum nasciturum, & circumcidendum, & Sabbathum obseruaturum, saltè ad tempus. Ex his certo concludit Papam non esse Antichristum: eamque appellat demonstrationem euidētissimam: quia nullus Pontifex Romanus fuerit Iudæus, siue gente, siue religione, aliove vllō modo. Item, quia nunquam fuerit à Iudæis pro Messia acceptus: sed contra pro hoste, & persequutore. Atq; hic ridiculum quid ei excidit, incogitantiane, an potius imperitia, alij viderint. Quid autem est? Nempe à Iudæis Episcopum vocari *ἡγούμενος* per contumeliam. Quia nam autem? Nimirum, quia *ἡγούμενος* Syriacè *causam* significat. Optime: nec ille aliquando docebit nos eucurbitam Atabicè dici Cardinalem, aut peponem Britannicè, Iesuitam. Tantam omnium linguatum petitiā consequutus est. Sed ad rem: nam id peccatum Grammaticis vindicandum relinquo. Videat studiosus Elizæ Tibsi: & Dauidis de Pomis Dictionarium iuno & Boderiani Syro-chaldaicum: & fabulam de cauda rideat.

V. Hanc ego disputationem distinguo in tria capita: primum, vtrum Antichristus præcipuè propter Iudæos venturus sit: alterum, vtrum ex Iudæis nasciturus, & specialiter ex tribu Dan, vt contendunt Sanderus, & Scioppius: tertium, vtrum obseruaturus ritus Iudæicos. Primum Bellarminus affirmat, & quidem his argumentis. Primo Ioan. 5. *Ego veni in nomine Patris mei, & non receperunt me: si alius venerit in nomine suo, illum recipietis. Et hunc locum pertinere ad Antichristum alias se docuisse obseruat. Secundo Post. ad Thessal. 2. *Eo quod caritatem veritatis non receperunt, vt salui fiant, ideo mittit illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio*. De Iudæis agi probat, quia dicit Paulus, Antichristum mittendum ad eos, qui Christum recipere noluerunt. Qui sunt a. qui magis debuerunt, & noluerunt, quam Iudæi? Notandum etiam Apostolum dixisse, non quia non recipient: sed quia non receperunt: itaque loqui de illis, qui, prædicante Christo & Apostolis, credere noluerunt: constat autem Gentiles cupidissime recepisse Euangelium: Iudæos vero noluisse. Tertio, quia Antichristus sine dubio sese illis adiungit imprimis, qui parati sunt eum recipere. At Iudæi sunt eiusmodi: quia expectant Messiam regem temporalem, qualis erit Antichristus. Quare, sicut Christus primum ad Iudæos venit, quibus erat promissus, & à quibus expectabatur, deinde adiunxit sibi Gentem: ita quoque Antichristus.*

VI. Sed contra Scripturam nusquam Antichristum nobis proponit, nisi aduersantem Ecclesiæ, & sedentem in templo Dei: item in vrbe Roma, & in populis & Gentibus. Itaque, qui de Iudæis tam audacter loquuntur, nihil aliud quam nugantur. Quamquam venia danda est veteribus illis, qui procul à re positi, de futuris diuinabant, vt poterant. Sed eorum autoritati, cui nos vult in hoc articulo obnoxios esse: quum ipse in altero, de tribu Dan, nolit eidem subijci: Enimvero hæc illi ratio constabat suæ libertatis, quia earum Scripturarum, quas illi in eam rem citabant, nulla conuincat. Quid habet causam, cur hæc eadem ratio, aut sibi pro sit, nobis sit inutilis, aut in eo articulo valeat, hic vero sit otiosa? Ille viderit: at Catholici, cū bona tantorum virorum venia, humani ingenij coniectatiunculas declinantes, nihil pro certo admittent, quod nulla Scriptura doceat.

VII. Nam locum illum ex Ioan. V. vt iam ante Bellarminus protulit, ita nos iam ante ostendimus non esse peculiariter de Antichristo. Quod attinet ad alterum: is vero nimis quam violenter detorquetur. Contextus. *Cuius aduentus est ex efficacia Sarana, cum omni potentia, & signis, ac prodigijs mendacibus, & cum omni fraude iniustitia in iis qui pereunt, pro eo quod amorem veritatis non receperunt, vt salui fierent. Propterea igitur mittet illis Deus efficaciam deceptionis, vt credant mendacio: vt damnentur omnes qui non crediderunt veritati, sed acquiescerunt in iniustitia. Qui sunt igitur illi, qui amorem veritatis non receperunt? Nimirum ij, qui pereunt. Sic enim connectuntur orationis membra: in ij, qui pereunt, pro eo quod non receperunt. An soli Iudæi pereunt*

pereunt? Ruffus, qui illi, qui pereunt? Respondet quidem Thomas, præci-

VIII. At Iudæi paratissimi sunt Antichristum recipere. Imo si quis hoc

IX. Comparatio Christi & Antichristi, ridicula est. Venit Christus pri-

X. Sequitur secundum caput, vtrum futurus sit Antichristus Iudæus, &

XI. Sed nasciturum ex tribu Dan, probat Scioppius: ex 49. Geneleos,

XII. Respondeo, omnes istos locos nimium audacter torqueri. Primo,

XIII. Numerorum autem 2. c. filij Dan castrametati sunt ad Aquilonem;

Dan, Aser, Nephthali. En tibi nouam rationum chymicea, quæ calcinando

XIV. De 7. Apocalypseo, vix dissimile iudicium. Non numeratur tribus

XV. Superest quæstionis caput quartum. An sit Antichristus usurpator

XVI. At contra. Si id conceditur, ergo Antichristus non federet in Eccle-

C A P. X.

De sede Antichristi.

I. Sedem Antichristi vno omnes ore definiunt fore Hierusalem, templu-

II. Sed enim sedem eam futuram probat Bellarminus primo ex II. Apo-

III. At nos negamus Hierusalem, aut eius templum futurum sedem

IV. Argumentum ex Apocalypsis II. corrui ex præcedentibus. Quasi e-

V. De Christo crucifixo, non difficilis serupulus est. Non enim semper

dem de vrbe Roma. Hic autem patet non ad literam. Quia neque duo testes, ut alias obseruauimus: neque tres dies & dimidium. Imo neque ipsa eius vrbe platea. Nam quomodo intelligas, *Et uidebunt homines ex tribibus & populis, & linguis, & gentibus, ad auera eorum?* Ergo quum eiusdem loci reliqua omnia intelligantur metaphorice, apparet etiam hoc membrum similiter. Metaphorice autem Christus ubique crucifixus est, ubi respicitur eius Euangelium, & multo magis ubicunque eius fideles persecutionem patiuntur.

VI. In secunda ad Thessalonicenses negatur per templum Dei, intelligendum Solomonis templum. Nam hoc, ut diximus, nunquam instaurandum est. Quod addit in Nouo Testamento nunquam intelligi hoc nomine Ecclesias Christianorum: Primo nullam vim habet. Quid enim si hunc unicum locum excipiamus? Tum quis nescit, multas esse Apocalypsi phrasas peculiarias, multas etiam mutuo sumptas à Veteri Testamento? Nam neque alibi in Nouo Testamento, aut reges significantur per cornua, siue per capita bestiarum vilius: neque Antichristus per mulierem fornicatricem: neque populi, per aquas: & multa alia. Quid igitur mirum, si ex Veteri Testamento sumptis templum Dei similiter dicitur homonymia. Nam Ecclesias Christianorum quid appellat? Nempe ex vulgata iam pridem *ἀναγολῶν* ipsa aedificia, in quibus Christiani sua sacra procurant. At nos potius: imo Patres potius, Ecclesias Christianas dicebant: imo absolute Ecclesiam: qua de re actum, c. 4. libri precedentis. De Patribus non est necesse dicere. Ij & diuinarunt de rebus futuris, & non idem omnes senserunt: itaque non habent momentum.

VII. Daniel 11. c. prophetiam suam terminat morte Antiochi Epiphaniis. Notandum autem *Apadno*, quid sit non esse certum: aliis censentibus esse nomen proprium loci, qui tamen ubi sit nemo significat, alij appellatiuum, & tentorium, siue tabernaculum significare, alij etiam cingulum. Scioppius locum censet iuxta Nicopolim siue Emaus: qua ratione viderit ipse. Nam Hieronymus, à quo sumptis, non tanquam suam protulit sententiam: sed aliorum. At Pererius mauius tabernaculum: quoniam in originatione discedit à Grammatica analogia: dum secatur in *ἄπῃ* & *δ* quasi duas voces: illam significantem *solium, thronum, palatium*, quod est fallum: hanc vero, quae sit, *fas*, quod mirum si quis Hebraice non imperitus legens possit risum continere. Nec ita Hieronymus, etsi sit interpretatus *ἄπῃ* & *δ*. Enimuero is quidem sensus esse potest: sed alia originationis ratio, nempe ex *ἄπῃ* & *δ*. Præterea discessit ab Hebraeis vetus interpres reddens *tabernaculum suum*: debuit enim *tabernacula Apadno*, si id nomen est proprium: vel *tabernacula tentoria sua* esse appellatiuum. Rursus *super montem inclitum & sanctum*: Hebraice est *Ad*, siue *Versus montem decorum sanctitatis*. Notatur enim Antiochi profectio ad urbem Hierosolyma, quo tamen non peruenit. Tertio: *Et ueniet usque ad summitatem eius*: multo melius: *Et ueniet ad suum finem*. Nam si reddis *eius*, referasque ad montem: omnino postea: *Et nemo auxiliabitur ei*, referendum erit ad eundem montem: quum tamen Scioppius referat ad suum Antichristum. Sensus erit loci, Antiochum, audito nuntio de Bacchide occiso, eiusque exercitu conciso, expeditionem suscepturum aduersus Hierosolymam: verum in itinere moriturum. Vide Iunium in hunc locum. At Scioppius, ut suo seruiat Antichristo, cogitur prophetiam ordinem inuertere, atque omnia pervertere. Nimirum nouus illum spiritus afflauit prophetiae: qui spiritum Danielis redigat in ordinem. An potius spiritus Camerae meditationum, temerarium effecit.

VIII. Ratio Sanderi similis est. Abominatio sapius posita est in templo Hierosolymitano. Ergo Antichristus in eo sedebit. Optime, solens enim suo more facit: ut ex quolibet, concludat quidlibet. Sic potuit, quia Nabuchodonosor rex computatus fuit inter bestias, concludere Papam esse principem omnium Episcoporum. Atqui nihil mirum abominationem in eo templo constitutam, quod exstabat. Sed mirum, præuideri posse à Papis Antichristum in ea sessurum vrbe, eoque templo, quae & diruta sunt, ut non sit lapis super lapidem, nec vnquam restauranda prædicta. Denique non est nostrum, non est Sanderi sibi pro arbitrio figuram Antichristi fingere. Nunquam Scriptura docuit abominationem in templo constitutam, esse cuiusquam rei figuram.

CAP. XI.

De Doctrina Antichristi.

I. Doctrinam Antichristi in quatuor capita distribuit. Primum, Iesum non esse Christum. Secundum, esse verum Christum. Tertium, se Deum esse colendumque ut Deum. Quartum, se solum esse Deum. At Patres doctrinam negat hæc capita continere. Itaque Papam non esse Antichristum Bellarminus concludit.

II. Respondeo, doctrinam vulgo significat id, quod diserte & ex professo docetur, totidemque ut ita dicam, verbis: sic doctrinam Christianorum, sic doctrinam hæreticorum: sic etiam doctrinam Ethnicorum. Hoc sensu, nego in Scriptura quicquam agi de doctrina Antichristi: nisi ca. 13. Apocal. *Hæbebat cornua duo similia agni, & loquebatur sicut draco*. Vnde constat quidem eius doctrinam futuram blasphemiam: sed eius doctrinæ capita singula quæ futura sint, non potest inde sciri. Quod si doctrinam Papis intelligant *μυστήρια*, pro ea persuasionem, ad quam Antichristus referet sua omnia, id est, non id, quod verbis docebit, sed id, quo re vera referri debent omnia eius mysteria, tum vero fateor ex iis quatuor capitibus tria futura doctrinæ Antichristi, quam paulo aliter explicata, quam à Bellarmino: & eadem quatuor esse capita doctrinæ papisticae. Itaque Papam esse Antichristum. Agam de singulis.

III. Primum caput est, Antichristum negaturum Iesum esse Christum. Probat Bellarminus. Primo, quia si natione & religione futurus est Iudæus, atque à Iudæis pro Messia admittendus, ergo non prædicabit Christum. Deinde ex 2. prior. Epist. Ioan. *Quis est mendax, nisi qui negat Iesum esse Christum? Et hic est Antichristus*. At omnes Antichristi negant aliquo modo Iesum esse Christum: ergo verus Antichristus simpliciter, & omnibus modis negabit. Rursus, per hæreticos Diabolus operari dicitur mysterium iniquitatis, quia illi occulte negant Christum: & Antichristi aduentus dicitur re-

uelatio: ergo ille palam Christum negabit. Tertio, ab autoritate veterum. Quarto, quia tempore Antichristi ob vehementiam persecutionis cessabunt publica officia, & sacrificia diuina: ergo manifestum, eum non deprauaturum doctrinam Christi, sed apertissime oppugnaturum.

IV. Respondeo, negari Iesum esse Christum dupliciter: alias discretis verbis, quomodo apud Iudæos: alias vero per consequentiam, nimirum quomodo Paulus dixit quosdam verbis confiteri Deum operibus autem negare. Priori modo, nego Antichristum negaturum Iesum esse Christum. Nam de natione, & religione Antichristi, iam ante Bellarminum refutauimus prolixè: negauimus etiam admittendum à Iudæis pro Messia. Itaque non sequitur eum non prædicaturum Christum. De loco Ioannis etiam facile negotium. Antichristus negat Iesum esse Christum. Id & nos concedimus: sed quomodo? verbis an factis? Id vero Ioannes non definit: cur Bellarminus? Imo plus concludit quam probet: probat negaturum, concludit negaturum discretis verbis. At hoc Ioannes non dixit. At omnes Antichristi negant aliquo modo. Verbis? hoc vero falsum: plurimi enim tam clare professi sunt Iesum esse Christum, quam vllus Catholicorum, si sola verba attendas. Ariani, Nestoriani, Eutychemi, alij. Vix excipias Simonem, & paucos præterea. Sed esto, tamen aliquo modo negarunt, nimirum siue verbis, siue factis. Ergo magnus ille Antichristus negabit omnibus modis, videlicet & verbis & factis. Hæc vero conclusio, vnde est, aut à qua Dialectica? non enim ab Aristotelica.

V. Per hæreticos non dixit Paulus Diabolus operari mysterium iniquitatis: sed ipsum mysterium Antichristi, quod est mysterium iniquitatis, iam tum, & ab initio, opere ipso exerceri: id est, iam tum occulte agi ipsissimum Antichristi negotium. Neque Antichristi aduentum appellauit reuelationem: sed eius Antichristi, qui iam prius venisset, reuelationem nominat: significans primum ita promouendum esse Antichristi negotium, ut animaduerti nequeat, hoc ipsum agere, donec peregerit, & suum quasi corpus formarit, proque Ecclesia Christi vera, suam Ecclesiam constituerit. Itaque hæc non pertinent ad prædicationem Antichristi.

VI. Patres, ut prius, bona cum venia missos facimus. Quamquam quod de Baptismo Augustinus dixit, velle quidem Antichristum id prohibere: fore tamen nescio quos fortes pro paruulis suis baptizandis: etiam si quicquam haberet momenti, tamen non admodum noceret. Significat enim, etiam si velit Christianas ceremonias abolere, tamen futurum, ut non possit. Itaque falsum erit, eius tempore cessatura omnia publica officia. Verisimile est ergo quum videbit se non posse ab hominibus extorquere omnimodam, aperta tamen Christianæ religionis abnegationem, fore, ut suis rationibus arte provideat. Et fortasse inde factum, ut quum Eucharistiam penitus extinxerit, tamen Baptismum retinuerit, multis tamen prophanis additionibus violatum. Porro cessationem publicorum officiorum, alias diximus nullam prædici à Scriptura, si externis ceremoniis hæreas.

VII. Ergo non potest probari Antichristum palam, & de professo negaturum Iesum esse Christum. At nos vitro concedimus eundem reuera negaturum. Nimirum, quomodo olim Epicurus verbis Deos ponebat, sed eiusdem nihil neque sui, neque alieni concedens negotij, circuitione quadam tollebat. Quia igitur, qui negat Christum salutare populum suum à peccatis eius, negat esse Iesum. Et rursus, qui ei mediationis honorem minuit, negat esse Christum: ideo aucter asserimus, Papam, etsi verbo tenus ponat Iesum, ponat Christum, tamen circuitione sua negare. Quoniam concedere potest Christum salutare populum à peccatis suis: qui maximam partem redemptionis tribuit meritis, suffragiis, purgatorio? Qui potest Mediationis officium illibatum Christo relinquere, qui eandem communicat Sanctis, & Angelis? Imo, qui potest Iesum agnoscere, qui non agnoscit Immanuel? Et qui potest Immanuel, qui non verum hominem? Et qui verum hominem, qui & ab infantia fuisse omniscium: & post resurrectionem corpus eius infinitis locis? Infinita possunt alia similiter colligi. Ergo ex hoc saltem capite Papa est Antichristus.

VIII. Secundum erat, Antichristum sese palam, & nominatim dicendum esse Christum: non vero eius ministrum, aut vicarium. Probat primum ex illis verbis, *Si alius venerit in nomine suo, illum recipitis*. Secundum ex Partib. At hoc Romanus Pontifex non facit: Ergo non est Antichristus.

IX. Respondeo, præsuppo sita præcedente distinctione, nihil probari de ipso nomine. Nam neque locus ille de Antichristo est magis, quam de quoquam pseudopropheta, ut talias docuimus: neque illud in nomine suo, si significare potest, appellabit se Christum. Alioquin quum Christus dixit, *Ego ueni in nomine Patris mei*, significaret, ego vocari me Patrem: quod est falsissimum. Significat autem Christum sibi ipsi non sumpsisse hoc munus à se ipso (ut loquitur Paulus ad Hebræos) sed ad id missum esse à Patre: ac proinde, veniet in nomine suo, significat eum qui non missus à Deo, sed ipse ingens sese, autoritate usurpat in Ecclesia. De Patribus respondeo, ut prius.

X. Iam vero Papam manifestum est dicere se esse Christum: quia sibi assumit omnem honorem Christi in Ecclesia. Quid enim? nonne sese appellat Caput Ecclesiae? nonne Sponsum Ecclesiae, & quidem discretissimis verbis? Non sese audiuit appellari Leonem de tribu Iudæ? Non omnem accepisse potestatem in caelo & in terra: Quid ultra expectamus? Bellarminum ipsum ipse patitur scribere esse fundamentum illud de quo Iesaias scripsit. Et poterit vnquam quisquam eius nominis vim sibi audacius assumere?

XI. Tertium caput, Antichristum sese Deum nominaturum, foreque ut velit pro Deo coli: non solum usurpando aliquam Dei autoritatem: sed ipsam nomen Dei. Probat: ex his verbis: *Ita ut in templo Dei sedent, ostendens se tanquam sit Deus*. Deinde ex Patribus.

XII. Respondeo, de ipso nomine nihil probari. Nam Paulus non dixit illum hominem peccati nominaturum sese Deum: sed ostentaturum se esse Deum: id autem refertur non ad nomen, sed ad vim nominis. *Sedebit, inquit, in templo Dei, ut Deus*, hoc est, quia Dei sit sedere in templo Dei, quomodo Regis in throno. Deinde *ostendens se tanquam sit Deus*, & quasi rebus ipsis prætereferentem. Sic Christus Actorum secundo dicitur *ut dicitur in prophetis*, non verbis sed *ut dicitur in prophetis*, *ut dicitur in prophetis*, *ut dicitur in prophetis*, *ut dicitur in prophetis*. Ergo dixit Paulus non quidem Thraionice proclamaturum, *Ego sum Deus*: sed scelerate rapturum ea quæ haberi non possunt nisi à Deo. Nec alia mens Irenæo, *Quasi Deus esse adorari*. Non Chrylосто mo, *καὶ λέγει ὁ θεὸς ὡς εἰς αὐτὸν αἰετῶς*. *ὁ θεὸς ἰσχυρὸς ἰσχυρὸς ἰσχυρὸς ἰσχυρὸς*. Quamquam alioquin Patres

ceptam Sic Apostoli edebant miracula in nomine Christi, quia eos Christus miserat, eosque armaverat ea virtute. Et hoc modo concedimus Antichristum nulla editurum miracula in nomine Christi. Sed negamus assumptionem: Nam quæ dicuntur & passim iactantur Papæ iam pridem, id est, ex quo deslexerunt in statum Antichristianismi, patrasse miracula, ea non esse facta in nomine Christi. Primo, quia sunt commentitia: secundo, quia ferunt confirmandæ Oecumenicæ autoritati: tertio, quia pleraque omnia facta dicuntur ad idololatriam Sanctorum & imaginum corroborandam. At Christus, neque eam auctoritatem, neque eam virtutem cuiquam contulit.

IX. Alias vero in nomine Christi edere dicuntur signa, ij, qui duntaxat usurpant ipsum nomen Christi: ut illa olim in nomine tuo eiecimus demonia: quos tamen Christus negavit se agnoscere. Hoc autem modo propositio argumenti falsa est. Imo, inquit Sanderus, quomodo faceret, quom negaturus sit Iesum esse Christum? Atqui hoc antehac satis superque docuimus esse commentitium.

X. Tertium argumentum: Antichristus miracula edet arte magica. At Papæ non edunt miracula arte magica. Ergo Papa non est Antichristus. Probatur assumptum, quia Papa condemnat artem magicam.

XI. Respondeo, maiorem non esse veram: quamvis nonnulli à Patribus non nihil simile asserunt. Deinde non omnes Papas odisse magiam historice testantur: & plurimæ: quosdam illi fuisse addictissimos. Tertio, multa fieri in Papismo, non valde distantia à magia, ij ignorant soli, qui totam religionem ignorant. Nam & verbis vim quandam tribuunt mutandi naturas: & signis, & habitui, & variis gestibus.

XII. Quartum argumentum: Antichristus intelliget ænigmata: At Papa non intelligit ænigmata. Ergo non est Antichristus. Maior probatur ex 8. Danielis. Minor vero, quia constat Papam non æquare, nedum excellere vel mediocres Grammaticas, aut Philosophastros.

XIII. Respondeo, primum Danielem non loqui de Antichristo: sed de Antiocho Epiphane. Secundo דָּרְשׁוּ, quo verbo Daniel vitur est דָּרְשׁוּ רַבֵּי וְעַלְמֵי יְהוּדָה וְעַלְמֵי אֲרָם, cuius intellectus non est facilis, & obuius. Non est autem proprium illi seculari scientiæ, quam curiosissimi quique viri maxime admirantur, ut putat Sanderus: alioquin multa è Scripturis pertinerent ad illam scientiam: ut Psalmus 78. quo Propheta præfatur se eructaturum אֲנִיגְמָתָא. Et Ezechielis c. 17. Ergo is intelligit ænigmata, cuius pectus munitum est intelligentia rerum difficilium: & in quibus alij laborant. Quæ nota, si in hoc argumento quiequam habet momenti: nã nullus vnquam magis. Antichristus erit, quam is qui se iactat habere omnia iura in scrinio pectoris: quam is quem in definiendis articulis fidei, aut condendis morum præceptis, aut canonizandis Sanctis negant errare posse, quantumvis sit infra mediocres grammaticos, & philosophastros.

XIV. Quintum argumentum: Antichristus habebit ministros & tortores miracula operantes. At Papa nullos eiusmodi ministros habet, aut tortores. Ergo non est Antichristus. Maior probatur, quoad ministros, quia Apocalypsis decimo tertio, dicitur secunda bestia, id est, multitudo impiorum, editura signa: & quia Matthæi 24. Pseudochristi, & Pseudoprophetae prædicantur daruri signa magna. Altera pars de tortoribus probatur ex Gregorio c. 12. lib. 32. in Job.

XV. Respondeo, concedi maiorem: saltem de ministris: nam de tortoribus (nisi forte generaliter sumpto vocabulo, non pro iis qui fidibus corpora torquent, sed pro iis, qui animas suis deceptionibus) non est tantus Propheta Gregorius, ut mouete nos debeat. Nunc autem minor negatur. Nam in regno Papistico sunt adeo miraculorum plena omnia, ut vix quisquam sit clericulus, qui non miracula toties patret, quoties hiet. Quid enim non agunt aspersa aqua illa lustrali? Imperium obtinent in tempestates, malignosque spiritus. Quid transubstantiatio, non est miraculum, imo miraculorum seges? Et dæmonum expulsio, quo loco ponitur? Ergo ministri Papæ miracula etiam ipsi aut faciunt, aut credi volunt facere. Vin' etiam tortores? Dominicus vide, cuius opera, tanta facta est Albigenisum strages. Illum Corypheum, imo Architectum seuisimæ torturæ Inquisitionis. Non is tortor? An vero miracula nulla narrat eius Legenda? Ergo Papa Romanus est Antichristus.

CAP. XIII.

De regno & praeliis Antichristi.

Promouet Bellarminus nouam argumentorum aciem: & de regno & praeliis Antichristi, quatuor obseruat capita. Primo Antichristum ex humillimo loco prodeuntem per fraudes & dolos regnum Iudæorum adepturum. Secundo, pugnaturum cum regibus Ægypti, Libyæ & Ethiopiæ: iisque victis, regna occupaturum. Tertio, iubaeturum septem alios reges: atque ita euasurum in Monarchiam totius mundi. Quarto, toto orbe persequitur Christianos: & que fore praelium Gog & Magog. Horum autem omnium nihil in Pontificem Romanum quadrare posse, itaque non esse dicendum Antichristum.

II. In primo capite probat, primo Antichristum ex humili futurum excellum: quia Danielis 11. *Stabit in oculo eius despectus, & non tribuetur ei honor regis, & veniet clam, & obtinebit regnum in fraudulencia.* Quem in locum Hieronymus scripsit intelligi quidem de Antiocho, tamen longe perfectius imperii in Antichristo: sicut quæ dicuntur Psalmo 72. de Salomone, perfectius in Christo impleta sunt. Et capite septimo eundem Antichristum Daniel comparat cornu paruulo, propter vile & obscurum principium. Secundo probat Romanum Pontificem nunquam obscurum fuisse. Quia Augustinus dixit in Romana Ecclesia semper viguisse Apostolicæ Cathedræ principatum. Prosper, Romam per Sacerdotij principatum factum ampliorem arce religionis, quam solio potestatis. Concilium Chalcedonense in epistola ad Leonem, Romæ lucere Apostolicos radios, qui inde se ad omnes expandent, & bona sua cum cæteris communicarent. Marcellinus li. 17. scripsit, non mirum si homines contenderent de Romani Pontificatu, cum tanta essent eius opes, & amplitudo.

III. Respondeo, primum, id quod est de regno Iudæorum, profus negari, ut antea sæpius à nobis fortiter est demonstrata vanitas hæc & temeritas. Secundo, etsi qui adferuntur loci Danielis, non pertinent ad Antichristum, ac proinde probatio hæc claudicat: tamen fateri nos ex minimis initiis Antichristum erupturum in immanem potentiam. Atque id ipsum asserimus impletum in Papa Romano: siue singulas personas attendas, quod tamen in hoc argumento non est necesse: siue *δύναμις* totam illam tyrannidis molem. Nam de singulis personis, quid dicam? Primo enim plurimas ex obscurissimis familiis prodisse, & quidem longe obscurioribus quam Antiochum, perspicuum est ex historiis. Secundo, non tantum multi ex obscuris familiis, sed etiam nulli ex tantis familiis, quæ non essent longe infra hanc potestatem. Atque adeo id eis significat sella illa stercoraria, cui statim electus imponitur, ut audiat illud è Psalmo 113. *De stercore erigens pauperem.*

IV. Sed præstat totam tyrannidis molem attendere. Illa se nunc porrigit in omnes Christianos, nullo excepto in spiritualibus: quum tamen olim & ex prima institutione solius Urbis cura ad Episcopum Romanum pertineret: postea Metropolitanum produxit se longius, ad Suburbanas: exinde, quatuor formatorem Patriarcharum primus numeratus est: denique reliquis etiam Patriarchis celsior factus, audiit Oecumenicus Pontifex. Et non erant illa initia tenuia? Et non est hic progressus immanis? Negent si audeant solem meridie lucere. Rursus primis vrbis Episcopis quam tenues opes fuerunt: Ditandorum initium factum ab Alpibus Coctis, ut præcedente libro obseruatum: accesserunt deinceps alia multa, ex principum stulta largitione aliquando: aliquando ex fraudibus: aliquando ab armis. Atque ita factus princeps secularis. Quid dissimilius primis illis Episcopis? Tertio: qui primum homunciones solas preces, solas lachrymas habebant, quas pro armis opponeret Imperatorum iræ: quique ad horum nutum agerentur, ferrentur: abirent, manerent, tandem ipsi Imperatoribus formidabiles facti sunt, Iouis Capitolini imaginem fulminibus suis brutis referentes. Et non est hic finis dissimilimus suo principio? Et non est hoc cornu paruum origine, successu factum maximum?

V. Sed in Ecclesia Romana semper viguit Apostolicæ Cathedræ principatus. O scelus! Et illud mundò? Apostolicam Cathedram Romæ fateor illustrem fuisse. Sed nonne is erat principatus in Melchiade, qui iussus ab Imperatore cognouit causam Cæciliani? Non erat in Liberio, qui iussus abiit in exilium? Non erat in aliis, qui suberant politico magistratu? Quibus aduersum Ethnicam crudelitatem nihil erat opis, exceptis, si forte, cryptis? Ergo is principatus longe alius erat, quam hic, quem hodie iactant. Quin tacent igitur? Quin erubescunt pro hac tyrannide, dum illas sanctorum virorum in Ecclesiastica functione laudes, mutuo sumptas ab Augustino, à Prospero, à Concilio Chalcedonensi, transferunt ad istam tyrannidem, tam alienam? Si non erubescunt, saltem odio sunt apud omnes cordatos.

VI. Nisi forte remoretur Sanderus hoc Sophismate, demonstrationis 28. Antichristus est rex terrenus: at Papa non est rex terrenus: ergo Papa non est Antichristus. Probatur assumptum, quia Papa, etsi temporale quoddam dominium habet: tamen neque ab origine Papatus sui terrenus est princeps: neque vnquam sibi regis nomen vindicauit: nec territorium sibi subiectum regnum vocat, sed Patrimonium Diui Petri: nec merum Imperium in seipso exercet, velut Papæ, verum per alios exerceri iubet.

VII. Sed oculati fraudem deprehendunt: Antichristum futurum regem temporalem admittunt: sed eundem fessurum in templo Dei, sciunt discrete prædictum, id est futurum tyrannum spiritualem: Eoque magis Papam agnoscunt Antichristum: quia ille vtrumque est, & rex temporalis: & tyrannus spiritualis: dum vtrumque gladium sibi vendicat. Negant igitur, quod adeo audacter Sanderus profert, Papam non esse regem temporalem. Quid tum enim, si non est ab origine sui Papatus, Rex terrenus? Quamquam originem Papatus quid appellat? Nam si eum ipsum gradum, quo fit, ut appelleretur Oecumenicus Pontifex: certe aut neget Sanderus, vtrumque gladium eius esse eo ipso, quod est Papa: aut concedat oportet, esse etiam regem terrenum. Quid tum, si non vindicauit sibi regis nomen? Quasi & scorta, non sese negent esse scorta: & Casar quum Regem ageret, ab ipso tamen Regis nomine abstinuerit. Aut ipse, ipse inquam, Antichristus, id Antichristi nomen assumpturus sit. Quamquam, qui non potest non esse Rex terrenus, qui Reges terrenos vocat suos vassallos? Non vocat regnum, sed Patrimonium Diui Petri. Nempe, ut vtroque modo mentiat impudentissime: & asserendo, & negando. Nam nec territorium illud, patrimonium est Diui Petri: & ipse in eo patrimonio meram exercet regnum. Et tamen quis nescit ei coronam esse, qui regno nomen est? Augustinus Triumphus discrete dicit coronari, ut regem, festumque suæ coronationis nunciare omnibus regibus. Quomodo autem non exercet per se ipsum merum Imperium, qui & prescribit reges: & bella indicit: & exercitus colligit: suoque sacramento autorat, ac suis stipendiis alit? Qui denique ipse præsens Mirandulam obsidet, Ferrariam occupat?

VIII. Pergit. At Antichristus per vim, dolumque sua regna obtinebit. Papa autem, neque per vim, neque per dolum, suum territorium: sed liberalitate principum. Ergo non est Antichristus. Imo falsa est assumptio. Aliquando enim vi vsus est, sæpe seculari, id est, aperto bello, ut nuper in Ferraria occupanda: olim in occupandis Imperij locis: quin etiam, quæ se habuisse iactat à Pipino, & Carolo Magno, ea vi aperta sunt comparata. Nam Pipinum & Carolum, quorum iam eos locos nullum ius erat, Papæ euocauerunt, ut armis rem gererent. Sæpius autem violentia Ecclesiastica. Sed longe frequentissimum aucupium, dolum. Quis autem? Prætextus pietatis. Potuit enim maior aliqua impostura excogitari, quam quæ persuasit Petro dari, quæ dabantur Papæ? In Donatione Ottonum: *Spondemus, atque promittimus tibi Beato Petro principi Apostolorum, & clauero regni caelorum, & per te Vicario tuo domino Ioanni summo Pontifici. Quod exemplum posteriores imitati. Quid illud de remedio animæ? In eadem: *Super offerimus tibi, Beato Patre Apostole, Vicarioque tuo domino Ioanni Papa, & successoribus eius pro nostra anima remedio, nostris, & nostrorum parentum, de proprio nostro regno. Et multo post: Ego Marbodu, Desgratia Comissa, pro remedio anima mea & paren-**

reges multa quotidie noua tributa imponunt suis populis, ne hiscente quidem Pontifice. Præterea, non tantum non prohibet, sed etiam permittit: testibus Matthæo Paris, & Westmonasteriensis. Itaque non prohibet absolute, ne imponantur tributa: sed tantum se inconsulto. Denique, ipse Papa suos subditos quotidie grauat nouis exactiõibus. Et regibus in suis regnis quoties permittit decimas? quoties cruciatus? & similia. Dum tamen ad ipsum pars aliqua rediret: ut vere vtrunque mercatores agnoscas.

IX. Non permittit vendere spiritualia. Primo id fit, non ut vendantur spiritualia: sed ut ne quisquam vendat, præter se. Deinde etiam aliquando permittit, ut nostro seculo regibus Galliarum, & Hispaniarum sapius concessum non decimas tantum ab Ecclesiasticis sumere: sed etiam ad certam summam distrahere fundos.

X. Non permittit vxores repudiare, aliasque inducere. Falsum: prohibet enim lege vniuersali: ut specialiter postea dispense. Sic Alexander Luterus: & permittit etiam tertium maritum. Et quum Henricus Rex Anglorum suam vxorem ut repudiaret, à Papa bullam postulasset, ille hærens inter facrum & saxum, ut loquuntur, quum & Carolum Imperatorem metueret: & non auderet Henrico denegare, rem in longum tempus differebat, tandem victus importunitate, Cardinali Polo bullam tradidit, mandans ut pro rerum, temporumque necessitate, vteretur. Hoc rex, quum rescisset, putauit sufficere, quod esset scripta bulla: itaque nodum, quem non poterat soluere, sci-

dit. Et quid eum in hoc negotio speremus non facturum, qui Regi Hispaniarum concessit forores germanas sibi copulare?

XI. Sed reges omnium postremi ad fidem Christi venere. Quasi nos de fide Christi loquamur: & non de perfidia Antichristi Imperatores Romam vexarunt, Sane, inquam, Christianam, Romam Ethnicam. Quid hoc ad Papam? Imo, inquit, etiam Constantinus, Iulianus, Valens, Anastasius. Imo Romanam non magis quam reliquas. Imo reliquas magis quam Romanam. Et tamen nondum Roma Antichristi reuerenti sedes. Nec vero Romanam sedem Theodoricus afflixit: sed Romanum Imperium, in cuius ditione tum erat Roma. Et in Romæ ruina, passus est Papa: sed per accidens. Alioquin Theodorico contra Papam nullum propriè bellum erat. Longobardos Reges multo magis afflixit Papa: quam hunc illi: suscitatis Francis, in eorum ruinam. Nam quod de Germanicis Imperatoribus dixit, certum est indicium Antichristianæ tyrannidis, ut docuimus præcedente libro: quum non illi in Papæ ruinam armarent se: sed contra Papam in eos classicum canerent, ut omnibus modis pessundarent id, quodcumque reliqui erat Imperatoris potestatis: quod etsi longe minus esset, quam olim, tamen multa adhuc vindicabat sibi in Italia: etiam in vrbe Roma: Papa autem sibi tantum dem eripi credebatur. Itaque non quieuit, donec votorum compos factus est: ut plene Antichristianismum exerceret.

FINIS LIBRI DECIMI SEPTIMI.

LIBER DECIMVS OCTAVVS.
DE CVLTV.

Caput Primum.

DE CVLTV.

ABSOLVTE sunt controuersia pertinentes ad Trinitatem, & Incarnationem. Sequuntur, quæ ad Dei Cultum. Sic enim polliciti sumus. Et quidem Cultum, generaliter appellare consuetudo est omnem honorem ab inferiori persona debitum, præstitum ve superiori. *τις ἰσὺς ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἡγῶναι καὶ τὴν ἀέλιαν ἡγῶναι*, inquit Clemens Stromateon 7. *Honorabile existimatur quicquid est præstantius, & pro dignitate honorandum.* Sunt eius tres, siue actus siue gradus. Primus ad intellectum pertinet, quum concipitur animo cuiuspiam præcellentia, siue dignitas maior.

Secundus ad voluntatem, quam ei cuius dignitatem animo concepimus, inclinamus, & subiicimus, comparantes nos iamque componentes ad testandam rebus ipsis obseruantiam. Tertius exterior, quum per actiones quasdam corporis quempiam colimus. Horum graduum, primus consistere potest absque reliquis. Sic enim vel Diaboli intelligunt Dei infinitam maiestatem, cui tamen honorem non deferunt. Secundus absque primo esse non potest: sed absque eo Cultus non consistit: itaque hic gradus & essentialis est, & maxime proprius cultui. Nam eo ipso, quod cuiuspiam voluntas subiicitur, & colitur: nec colitur, nisi id fiat. Tertius autem adeo non est aut essentialis, aut proprius cultui: ut & absque eo cultus esse possit: & possit ipse non tantum sine cultu, quomodo dictum, *Labis me adorant, cor autem eorum procul est à me:* sed etiam cum irrisione, ut quum illi genuflectentes, Christum alapis cædebant. Atque hæc non sunt controuersia: nam & Bellarminus sic docet: & Gregorius de Valentia. Sed & Cotonus.

II. Iam vero præcellentia, siue dignitas gemina est, in creata & creata. Illa, qua Deus ipse præcellit omnia, quæcumque sunt, quæcumque cogitari possunt: estque vna & simplicissima, nec potest diuidi aut distingui in gradus speciefve. Itaque, cum Deus distinguatur in tres personas, tamè honor personis debitus non distinguitur: sed æquali honore, Pater colitur, & Filius, & Spiritus sanctus: nam *τὸ ἴδιον ἐστὶν τὸ ὁμοῦ ἐξ ὅθεν* consequens est.

III. Dignitas creata ea est, quæ in Creaturis consideratur, comparatis inter se, non autem cum Deo. Nam Deo quidè omnes sunt inferiores: & quidem ita ut nulla sit *ὁμοῦ ἡμεῖς*, sed tantum *ὡς λόγος*, ut loquuntur in scholis: hoc est, ut dignitas cuiuscunque creaturæ, neque numero, neque genere eadem sit cum Dei dignitate. Nam finitum nullum sub eandem definitionem cadere potest cum infinito. Sed si duntaxat per similitudinem quandam quasi affinis. Inter sese igitur creaturæ comparatæ, aliæ sunt aliis digniores: idque vel per naturam, vel per gratiam. Per naturam, Angeli hominibus. Per gratiam, ij qui cum per naturam æquales essent, tamen aliquid præter illam acceperunt, quo cæteris præferuntur: ut in politia, magistratus præferuntur populo: ut in Ecclesia, fideles infidelibus: in cælis etiam Angeli beati, Angelis Apostatis.

IV. Tum autem creata dignitatis gradus esse varios nihil prohibet. In politia magistratuum alij aliis superiores sunt, Petrus. a. c. prior. *Subiecti estore*

cuius humana ordinationi propter Dominum. siue regi, siue qui supereminet: siue præsidibus, siue qui per eum militantur. In Ecclesia non tantum, primo Apostoli: deinde Propheta: Tertio, Doctores, duodecimo prioris ad Corinthios: sed etiam varia charismata, ut in vno corpore varia membra: atque adeo aliis honoratiora. Quid: quod inter duodecim illos Paulus agnoscit *τὸ ἀκρόβητος*: agnoscit *τὸς οὐρανὸς*: agnoscit denique *τὸς ἐπερλίαν δόξουλος*?

V. His positis, quis non videt sequi necessario, varios esse gradus honoris? Nam colendus Deus est: nec id quisquam negat, nisi qui idem Deum funditus neget. Colendus autem honore eximio, cæterisque honores longe superante: sic exigente eius dignitate. Et quia post Deum, suæ sunt inter Creaturas differentia, primo Angelorum, quos naturæ prærogatiua prætulit hominibus: tum etiam hominum, quos Deus variis distinxit inæqualitatibus: consentitur item in hoc, esse quendam cultum à creaturis inferioribus debitum præcellentibus. Nec desunt aut Angelorum ab hominibus, aut hominum ab aliis cultorum cum exemplis, tum præcepta sacra.

VI. Atque hæc hactenus consentiunt Catholicis Papistæ. Deinceps contentio erit. Et primo de calumniis: deinde de ipsa doctrina.

CAP. II.

De Conuitiis in Sanctos generatim.

I. Calumniis grauant ergo Papistæ Catholicos suo solemniori more: & quod negent Sanctos vilo honore afficiendos: Et quod eos deo contumelias afficiant. Honorem omnem Sanctis denegari Bellarminus à Caluino queritur de Sanctorum beatitudine cap. vndecimo, *Caluinus* (inquit) *libri primi Institutionis, capitulo vndecimo paragrafo primo: Et secundo, non patitur vllum cultum exhiberi sanctis Angelis, vel hominibus defunctis, neque paruum, neque magnum.* Adde se calumnia comitem Feuwardentius Theomachia libro nono capite vigesimo tertio. Caluinus & fraterculi eius, inquit, negant fas esse Angelos honorare, nedum invocare: Et citat libri Institutionis i. cap. 14. Similiter Lorichius hæresi. de Sanctis Dei in Fortalitio, *Sanctos, inquit, Des non esse peculiari honore colendos, docent omnes hodierni hæretici.*

II. Respondeo, nihil hic esse præter monachalem impudentiam. Respondeo, inquam, nihil horum à Caluino, à nobis dictum, cogratum ve. Et quidem de Angelis, quid habent excusationis? Nam decimum quartum illud caput libri primi Institutionis, hoc habet disertè, *Negus enim æquum est sine honore præterire ea instrumenta, quibus humanis suis præsentiam spectatiter Deus exhibet.* Ita, inquam, Caluinus de Angelis. Et asserat quicumque omnem honorem ab eo Angelis denegari? Bellarminus autem impudentior, qui eos locos citat in quibus nullum est verborum vestigium, vnde colligas nullum honorem, neque magnum, neque paruum, quem ille sic, tam sollicitè nominauit.

III. Quid ergo? Nimirum locis à Bellarmino citatis disputat contra Papisticam *κατὰ τὸν ἑξ ἑλέλιος* distinctionem, tum à vocabulis tū à re ipsa. Nam